Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (piąta izba)

1 sierpnia 2025 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Środowisko naturalne – Dyrektywa 2009/147/WE – Ochrona dzikiego ptactwa – Artykuł 5 – Zakazy mające na celu zapewnienie ochrony ptaków – Artykuł 9 – Odstępstwa – Artykuły 16 i 17 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej – Zakaz wycinki drzew w okresie lęgowym i wychowu młodych

W sprawie C-784/23

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Riigikohus (sąd najwyższy, Estonia) postanowieniem z dnia 19 grudnia 2023 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 19 grudnia 2023 r., w postępowaniu:

OÜ Voore Mets,

AS Lemeks Põlva

przeciwko

Keskkonnaamet,

TRYBUNAŁ (piąta izba),

w składzie: M.L. Arastey Sahún, prezeska izby, D. Gratsias, E. Regan, J. Passer (sprawozdawca) i B. Smulders, sędziowie,

rzecznik generalny: J. Kokott,

sekretarz: C. Strömholm, administratorka,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 11 grudnia 2024 r.,

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

– w imieniu OÜ Voore Mets – I. Veso, vandeadvokaat,

– w imieniu AS Lemeks Põlva – A. Hainsoo i M. Paloots,

– w imieniu rządu estońskiego – M. Kriisa, w charakterze pełnomocnika,

* Język postępowania: estoński.

– w imieniu rządu fińskiego – H. Leppo i M. Pere, w charakterze pełnomocników,

– w imieniu rządu szwedzkiego – F.-L. Göransson i C. Meyer-Seitz, w charakterze pełnomocników,

– w imieniu Parlamentu Europejskiego – M. Allik i W.D. Kuzmienko, w charakterze pełnomocników,

– w imieniu Rady Unii Europejskiej – M. Alver i A. Maceroni, w charakterze pełnomocników,

– w imieniu Komisji Europejskiej – E. Randvere i N. Ruiz García, w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzeczniczki generalnej na posiedzeniu w dniu 6 lutego 2025 r.,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 5 lit. a), b) i d) oraz art. 9 ust. 1 lit. a) tiret trzecie dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (Dz.U. 2010, L 20, s. 7, zwanej dalej „dyrektywą ptasią”), a także art. 16 i 17 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „Kartą”).

2 Wniosek ten został złożony w ramach dwóch sporów zaistniałych pomiędzy, odpowiednio, OÜ Voore Mets i AS Lemeks Põlva a Keskkonnaamet (urzędem ds. środowiska, Estonia) w przedmiocie decyzji, w drodze których urząd ten wstrzymał wycinki drzew w celu ochrony ptasich gniazd.

Ramy prawne

Prawo Unii

Dyrektywa ptasia

3 W motywach 3, 5, 7, 8 i 10 dyrektywy ptasiej wskazano:

„(3) Liczebność populacji wielu gatunków dzikiego ptactwa, występujących naturalnie na europejskim terytorium państw członkowskich, zmniejsza się w niektórych przypadkach w bardzo szybkim tempie, co stanowi poważne zagrożenie dla ochrony środowiska naturalnego, w szczególności dla jego równowagi biologicznej.

[…]

(5) Ochrona gatunków dzikiego ptactwa, występujących naturalnie na europejskim terytorium państw członkowskich, jest konieczna do osiągnięcia celów Wspólnoty [Europejskiej] w zakresie poprawy warunków życia i zrównoważonego rozwoju.

[…]

(7) Ochrona ma na celu długoterminowe gospodarowanie i ochronę zasobów naturalnych, będący[ch] integralną częścią dziedzictwa narodów Europy. Umożliwia to kontrolowanie zasobów naturalnych i reguluje ich wykorzystanie na podstawie środków niezbędnych do zachowania oraz dostosowania naturalnej równowagi między gatunkami, na tyle, na ile jest to racjonalnie możliwe.

(8) Ochrona, zachowanie lub odtworzenie wystarczającej różnorodności i obszaru naturalnych siedlisk ma istotne znaczenie dla ochrony wszystkich gatunków ptactwa. Niektóre gatunki ptactwa powinny podlegać szczególnym środkom ochrony dotyczącym ich naturalnych siedlisk w celu zapewnienia ich przetrwania i reprodukcji na obszarze ich występowania. Środki te powinny uwzględniać również gatunki wędrowne oraz być skoordynowane w celu zapewnienia spójnej całości.

[…]

(10) Uwzględniając wysoki poziom populacji, rozmieszczenie geograficzne oraz wskaźnik reprodukcji w całej Wspólnocie, dopuszczalne jest polowanie na niektóre gatunki, co stanowi dopuszczalną ich eksploatację, o ile określone i przestrzegane są pewne ograniczenia i polowania takie nie zagrażają zachowaniu populacji tych gatunków na zadowalającym poziomie”.

4 Artykuł 1 ust. 1 tej dyrektywy stanowi:

„Niniejsza dyrektywa odnosi się do ochrony wszystkich gatunków ptactwa występujących naturalnie w stanie dzikim na europejskim terytorium państw członkowskich, do którego stosuje się traktat. Ma ona na celu ochronę tych gatunków, gospodarowanie nimi oraz ich kontrolę i ustanawia reguły ich eksploatacji”.

5 Artykuł 2 wspomnianej dyrektywy przewiduje:

„Państwa członkowskie podejmują wszelkie niezbędne środki w celu zachowania populacji gatunków określonych w art. 1 na poziomie, który odpowiada w szczególności wymogom ekologicznym, naukowym i kulturowym, mając na uwadze wymogi ekonomiczne i rekreacyjne lub w celu dostosowania populacji tych gatunków do tego poziomu”.

6 Artykuł 5 owej dyrektywy stanowi:

„Bez uszczerbku dla art. 7 i 9 państwa członkowskie podejmują niezbędne środki w celu ustanowienia powszechnego systemu ochrony dla wszystkich gatunków ptactwa określonych w art. 1, zabraniającego w szczególności:

a) umyślnego zabijania lub chwytania jakimikolwiek metodami;

b) umyślnego niszczenia lub uszkadzania ich gniazd i jaj lub usuwania ich gniazd;

c) wybierania ich jaj dziko występujących oraz zatrzymania tych jaj, nawet gdy są puste;

d) umyślnego płoszenia tych ptaków, szczególnie w okresie lęgowym i wychowu młodych, jeśli mogłoby to mieć znaczenie w odniesieniu do celów niniejszej dyrektywy;

e) przetrzymywania ptactwa należącego do gatunków, na które polowanie i których chwytanie jest zabronione”.

7 Zgodnie z art. 9 ust. 1 dyrektywy ptasiej:

„Państwa członkowskie mogą odstąpić od art. 5–8, jeśli nie ma innego zadowalającego rozwiązania, z następujących przyczyn:

a) – w interesie zdrowia i bezpieczeństwa publicznego,

– w interesie bezpieczeństwa lotniczego,

– w celu zapobiegania poważnym szkodom w odniesieniu do zbóż, inwentarza żywego, lasów, rybołówstwa i wód,

– w celu ochrony flory i fauny;

b) do celów badań i nauczania, repopulacji lub ponownego wprowadzania oraz dla wylęgu niezbędnego do powyższych celów;

c) w celu zezwolenia, przy zachowaniu ściśle nadzorowanych warunków oraz na zasadach selektywnych, na chwytanie, przetrzymywanie lub inne legalne wykorzystywanie niektórych ptaków w małych ilościach”.

Dyrektywa siedliskowa

8 Artykuł 12 dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (Dz.U. 1992, L 206, s. 7, zwanej dalej „dyrektywą siedliskową”) stanowi:

„1. Państwa członkowskie podejmą wymagane środki w celu ustanowienia systemu ścisłej ochrony gatunków zwierząt wymienionych w załączniku IV lit. a) w ich naturalnym zasięgu, zakazujące:

a) jakichkolwiek form celowego chwytania lub zabijania okazów tych gatunków dziko występujących;

b) celowego niepokojenia tych gatunków, w szczególności podczas okresu rozrodu, wychowu młodych, snu zimowego i migracji;

c) celowego niszczenia lub wybierania jaj;

d) pogarszania stanu lub niszczenia terenów rozrodu lub odpoczynku.

2. W odniesieniu do tych gatunków państwa członkowskie wprowadzają zakaz przetrzymywania, transportu, sprzedaży lub wymiany oraz oferowania do sprzedaży lub wymiany okazów pozyskanych ze stanu dzikiego, z wyjątkiem tych pozyskanych legalnie przed wprowadzeniem w życie niniejszej dyrektywy.

3. Zakazy przewidziane w ust. 1 lit. a) i b) i w ust. 2 odnoszą się do wszystkich etapów życia tych zwierząt, do których stosuje się niniejszy artykuł.

[…]”.

Prawo estońskie

MS

9 Paragraf 28 metsaseadus (MS) (ustawy o lasach) z dnia 7 czerwca 2006 r. (RT I 2006, 30, 232), w brzmieniu mającym zastosowanie do sporu w postępowaniu głównym (RT I, 04.01.2021, 10) (zwanej dalej „MS”), przewiduje w ust. 7:

„Cięcia pielęgnacyjne są dokonywane w celu:

[…]

2) zwiększenia wartości lasu, uregulowania gęstości i składu lasu oraz umożliwienia wykorzystania drewna z drzew, które w najbliższej przyszłości ulegną wykrotowi (rębnia częściowa);

[…]”.

10 Paragraf 29 ust. 1 MS stanowi:

„W przypadku rębni zupełnej w ciągu roku wycina się wszystkie drzewa na danej działce leśnej, z wyjątkiem:

1) nasienników, to znaczy 20–70 sosen zwyczajnych, brzóz brodawkowatych, jesionów wyniosłych, dębów szypułkowych, olsz czarnych, wiązów szypułkowych lub wiązów górskich – w formie drzew pojedynczych lub kęp drzew na hektar – i żywotnych sadzonek drzew do zalesienia;

[…]

3) drzew do zatrzymania, to znaczy drzew niezbędnych do zabezpieczenia różnorodności biologicznej lub ich ciągle stojących pni, o całkowitej objętości drewna pni wynoszącej co najmniej pięć metrów sześciennych na hektar lub co najmniej dziesięć metrów sześciennych na hektar w przypadku rębni zupełnej powyżej pięciu hektarów”.

11 Paragraf 40 MS przewiduje:

„[…]

2. Urząd ds. środowiska jest uprawniony do wydawania decyzji w oparciu o opinię ochrony lasów w celu zapobiegania szkodom w lasach i powstrzymania ich rozprzestrzeniania. Oprócz informacji przewidzianych w § 25 ust. 9 pkt 1–5 i 7–9 niniejszej ustawy decyzja zawiera w sentencji nakaz zaprzestania szkodliwych działań lub powstrzymania się od jakiegokolwiek działania mogącego spowodować szkodę, wyeliminowania źródła niebezpieczeństwa i usunięcia skutków powstałej

szkody. Decyzję doręcza się adresatowi obowiązków, które ustanawia ona na warunkach przewidzianych w art. 25 ust. 8 niniejszej ustawy.

[…]

10. W celu ochrony zwierząt w okresie ich rozrodu minister odpowiedzialny za dany sektor może w drodze rozporządzenia ograniczyć cięcia w drzewostanach różnowiekowych i drzewostanach mieszanych w okresie od 15 kwietnia do 15 czerwca.

[…]”.

12 Paragraf 41 MS ma następujące brzmienie:

„1. Właściciel lasu lub jego przedstawiciel […] składa urzędowi ds. środowiska zgłoszenie w zakresie gospodarki leśnej:

1) dotyczące planowanych rębni, z wyjątkiem cięć pielęgnacyjnych.

[…]

8. Jeżeli planowana rębnia nie jest zgodna z wymogami ustawowymi, urząd ds. środowiska ma prawo odmówić jej zarejestrowania, uzasadniając odmowę na piśmie i przedstawiając zalecenia w celu dostosowania tej działalności do ustawodawstwa.

8^1. Jeżeli planowana rębnia jest zgodna z wymogami ustawowymi, urząd ds. środowiska wpisuje ją do rejestru lasów. […]”.

LoKS

13 Zgodnie z § 2 loomakaitseseadus (LoKS) (ustawy o ochronie zwierząt) z dnia 13 grudnia 2000 r. (RT I 2001, 3, 4), w brzmieniu mającym zastosowanie do sporów w postępowaniach głównych (RT I, 30.12.2020, 12) (zwanej dalej „LoKS”):

„1. Do celów niniejszej ustawy […] ptak […] jest zwierzęciem.

[…]”.

14 Paragraf 7 LoKS stanowi:

„1. W celu zapobiegania śmierci dzikich zwierząt organy stosujące prawo są uprawnione do:

[…]

3) wstrzymania prac […] na obszarze leśnym w okresie rozrodu dzikich zwierząt.

[…]”.

LKS

15 Paragraf 55 looduskaitseseadus (LKS) (ustawy o ochronie przyrody) z dnia 21 kwietnia 2004 r. (RT I 2004, 38, 258), w brzmieniu mającym zastosowanie do sporów w postępowaniach głównych (RT I, 30.12.2020, 7) (zwanej dalej „LKS"), stanowi:

„1. Zabrania się umyślnego zabijania osobników chronionego gatunku, z wyjątkiem uśmiercania.

[…]

3. Zabicie osobnika chronionego gatunku kategorii II lub III jest dozwolone:

[…]

4) jeżeli jest to niezbędne dla zapobiegania szkodom w odniesieniu do […] innych ważnych wartości.

[…]

5. W przypadkach określonych w ust. 1 […] i w ust. 3 pkt 2–5 niniejszego artykułu, zabijanie zwierząt podlega zezwoleniu urzędu ds. środowiska.

5^1. Zezwolenie, o którym mowa w ust. 5 i w ust. 6^1 pkt 1 i 2 niniejszego artykułu, może zostać udzielone, jeżeli nie istnieją inne łagodniejsze dla zwierząt i ptaków środki mające na celu rozwiązanie tej sytuacji. W pozwoleniu należy wskazać:

1) gatunki i osobniki, w odniesieniu do których udzielono zezwolenia;

2) środki, urządzenia lub metody dozwolone prowadzenia działalności;

3) okoliczności zagrożenia lub ryzyka, kiedy i gdzie działalność może być wykonywana;

4) adresata zezwolenia;

5) środki nadzoru lub inne środki monitorowania i kontroli wyników.

[…]

6^1. W przypadku dzikich ptaków są zakazane:

1) umyślne niszczenie i uszkadzanie gniazd i jaj lub usuwanie gniazd, z wyjątkiem przypadków przewidzianych w ust. 3 pkt 2–5 niniejszego artykułu danych ptaków za zezwoleniem urzędu ds. środowiska;

2) umyślne płoszenie w szczególności w okresie lęgowym i wychowu młodych, z wyjątkiem […] przypadków przewidzianych w ust. 3 pkt 2–5 niniejszego artykułu za zezwoleniem urzędu ds. środowiska;

[…]".

Kodeks gospodarki leśnej

16 Paragraf 22 metsa majandamise eeskiri (kodeksu gospodarki leśnej) (RTL 2007, 2, 16), w brzmieniu mającym zastosowanie do sporu w postępowaniu głównym (RT I, 06.04.2021, 8), przewiduje:

„[…]

5. Z inicjatywą sporządzenia ekspertyzy dotyczącej ochrony lasów występuje urząd ds. środowiska na podstawie informacji uzyskanych poprzez zgłoszenie w zakresie gospodarki leśnej lub w jakikolwiek inny sposób:

1) w celu wydania decyzji mającej na celu zapobieżenie poważnym szkodom w lasach i powstrzymanie rozprzestrzeniania tych szkód;

[…].

6. Aby zlecić ekspertyzę dotyczącą ochrony lasów właściciel lasu składa urzędowi ds. środowiska zgłoszenie szkód w lasach w celu zalesienia terenu, na którym znajdował się las zniszczony w następstwie burzy, powodzi, pożaru lasów na szeroką skalę lub innych poważnych szkód spowodowanych zjawiskiem pogodowym […] lub który jest w złym stanie ze względu na czynniki naturalne oraz w celu zalesienia terenu, na którym znajduje się drzewostan mający niedostateczny fenotyp lub który z przyczyny niezależnej od właściciela lasu ma małą powierzchnię przekroju poprzecznego i nieznaczną gęstość. […]”.

Postępowania główne i pytania prejudycjalne

17 Voore Mets przeprowadziła wiosną 2021 r. wycinkę lasu na położonej w gminie Jõgeva (Estonia) działce Pällo-Reino na podstawie zarejestrowanych zgłoszeń w zakresie gospodarki leśnej. Chodziło o rębnię zupełną w rozumieniu § 29 ust. 1 MS.

18 Lemeks Põlva nabyła natomiast od właściciela działki leśnej w Järveääre położonej w gminie Põlva (Estonia) prawo do pozyskania drewna na pniu. W jej zgłoszeniach w zakresie gospodarki leśnej z dnia 4 maja 2021 r. przewidywano przeprowadzenie rębni częściowej w rozumieniu § 28 ust. 7 MS na tej działce i rębni zupełnej na czterech innych działkach na wspomnianym terenie.

19 Decyzjami z dni 17 i 21 maja 2021 r. urząd ds. środowiska wstrzymał, początkowo do dnia 21 maja 2021 r., następnie do dnia 31 lipca 2021 r., wycinki lasu prowadzone przez Voore Mets na działce Pällo-Reino. Decyzjami z dni 21 i 26 maja 2021 r. urząd ds. środowiska wstrzymał, początkowo do dnia 26 maja 2021 r., następnie do dnia 15 lipca 2021 r., wycinki lasu prowadzone przez Lemeks Põlva na działce Järveääre.

20 Decyzje te wydano na podstawie § 7 ust. 1 pkt 3 LoKS i § 55 ust. 6^1 LKS. Początkowe decyzje, mianowicie decyzja skierowana do Voore Mets w dniu 17 maja 2021 r. i decyzja skierowana do Lemeks Põlva w dniu 21 maja 2021 r., opierają się na stwierdzeniu, że wykazano naukowo, iż w każdym lesie lęgnie się przynajmniej jedna para ptaków na hektar, w związku z czym kontynuowanie wycinki wiąże się z realnym niebezpieczeństwem przeszkodzenia w lęgu ptaków i wychowie ich młodych oraz niszczenia lub uszkadzania gniazd. Kolejne decyzje, mianowicie decyzja skierowana do Voore Mets w dniu 21 maja 2021 r. i decyzja skierowana do Lemeks Põlva

w dniu 26 maja 2021 r., wskazują ponadto, że inspekcje na odnośnych działkach pozwoliły na stwierdzenie w każdym z dwóch przypadków, iż na odnośnych działkach trwał z pewnością, prawdopodobnie lub ewentualnie lęg dziesięciu różnych gatunków ptaków.

21 W szczególności z jednej strony zgodnie z decyzją z dnia 21 maja 2021 r. skierowaną do Voore Mets śpiew ptaków słyszano na działce Pällo-Reino podczas zorganizowanej w tym samym dniu inspekcji na miejscu i zaobserwowano na podstawie ich śpiewu lub wyglądu następujące ptaki, co do których można racjonalnie założyć, że mają one gniazda w tym rejonie: świstunkę leśną (*Phylloscopus sibilatrix*), strzyżyka (*Troglodytes troglodytes*), kosa (*Turdus merula*), drozda śpiewaka (*Turdus philomelos*) i ziębę (*Fringilla coelebs*). Co więcej, stwierdzono występowanie prawdopodobnych lęgów kowalika (*Sitta europaea*) i gila (*Pyrrhula pyrrhula*). Ponadto w decyzji tej stwierdzono, że istniało duże prawdopodobieństwo, iż na odnośnej działce lęgnie się również pierwiosnek (*Phylloscopus collybita*), piecuszek (*Phylloscopus trochilus*) i muchołówka mała (*Ficedula parva*). W tym kontekście we wspomnianej decyzji uściślono, że wstrzymanie wycinki lasu do dnia 31 lipca zapewni ochronę późnych lęgów, na przykład świstunki leśnej.

22 Z drugiej strony zgodnie z decyzją z dnia 26 maja 2021 r. skierowaną do Lemeks Põlva inspekcja na działce w Järveääre umożliwiła ustalenie, że na działce tej lęgną się z pewnością dzięcioł duży *(Dendrocopos major)* i zięba, prawdopodobnie sikorka bogatka (*Parus major*) i sójka (*Garrulus glandarius*) oraz być może pierwiosnek, świstunka leśna, świergotek ogrodowy (*Sylvia borin*), strzyżyk, płochacz pokrzywnicy (*Prunella modularis*) i rudzik (*Erithacus rubecula*).

23 Tallinna Halduskohus (sąd administracyjny w Tallinie, Estonia) oddalił skargę, w której Voore Mets żąda naprawienia szkody związanej z unieruchomieniem, a następnie z przemieszczeniem jej maszyn leśnych, wyrządzonej jej przez urząd ds. środowiska wskutek wydania dwóch dotyczących jej decyzji. Orzeczenie to zostało utrzymane w mocy przez Tallinna Ringkonnakohus (sąd apelacyjny w Tallinie, Estonia).

24 Co do wniesionych przez Lemeks Põlva skarg o stwierdzenie niezgodności z prawem dotyczących jej decyzji Tartu Halduskohus (sąd administracyjny w Tartu, Estonia) w części uwzględnił te skargi i stwierdził niezgodność z prawem decyzji z dnia 26 maja 2021 r., uzasadniając to w szczególności okolicznością, że w decyzji tej nie odniesiono się do kwestii proporcjonalności całkowitego nakazu wycinki lasu przez około półtora miesiąca z uwzględnieniem liczby ptaków mających gniazda na tej działce, okresów lęgowych tych ptaków i interesów tej skarżącej w postępowaniu głównym i że Lemeks Põlva nie została wysłuchana. Jednakże Tartu Ringkonnakohus (sąd apelacyjny w Tartu, Estonia) uchylił to orzeczenie w zakresie, w jakim wspomniane skargi zostały w nim uwzględnione.

25 Riigikohus (sąd najwyższy, Estonia), będący sądem odsyłającym, do którego Voore Mets i Lemeks Põlva wniosły skargi kasacyjne, w pierwszej kolejności zmierza do ustalenia, czy pojęcie „umyślności" w rozumieniu art. 5 dyrektywy ptasiej należy interpretować w ten sam sposób, co w przypadku art. 12 dyrektywy siedliskowej, to znaczy w szczególności w ten sposób, że przesłankę dotyczącą umyślnego charakteru należy uznać za spełnioną nie tylko wtedy, gdy wykazano, iż działający chciał zabicia lub płoszenia okazu ptaków lub niszczenia, czy też uszkadzania ich gniazd lub jaj, lecz także, gdy wykazano, iż co najmniej godził się na możliwość takiego zabijania, płoszenia, niszczenia lub uszkadzania.

26 Jeśli tak jest, to sąd odsyłający zmierza w drugiej kolejności do ustalenia, jakie okoliczności wystarczają do stwierdzenia istnienia takiego godzenia się. W tym względzie sąd ten uważa, że występowanie pary ptaków na hektar, stwierdzone w pierwszych ze wspomnianych decyzji na

podstawie danych naukowych, niekoniecznie przekracza próg, od którego należy uznać, iż użytkownik lasów godził się na to, by ptaki były zabijane lub płoszone lub by ich gniazda czy też jaja były niszczone lub uszkadzane. Sąd odsyłający stoi a priori na stanowisku, że od momentu, w którym występują dodatkowe okoliczności stwierdzone w kolejnych wspomnianych decyzjach, nieuchronnie akceptowana jest możliwość, iż rębnia zupełna dokonana w okresie lęgowym będzie prowadzić do śmierci ptaków oraz niszczenia ich gniazd i jaj. Jednakże mogłoby pojawić się pytanie, czy prowadzenie wycinki można uznać za umyślne zabijanie, płoszenie, niszczenie lub uszkadzanie w rozumieniu art. 5 dyrektywy ptasiej, jeżeli nic nie wskazuje na to, że na obszarze wycinki gniazdują zagrożone ptaki i jeżeli przedmiotem odnośnej działalności nie jest zabijanie lub płoszenie ptaków czy też niszczenie lub uszkadzanie gniazd. Okoliczność, że wszystkie gatunki ptactwa powinny być objęte systemem ochrony, niekoniecznie oznacza, iż wszystkie ptaki powinny być chronione w ten sam sposób. Zdaniem sądu odsyłającego art. 5 dyrektywy ptasiej powinien bowiem być przedmiotem wykładni celowościowej, to znaczy wykładni uwzględniającej cel, o którym mowa w art. 2 tej dyrektywy.

27 W trzeciej kolejności, jeżeli doszukiwać się w wycinkach będących przedmiotem postępowania głównego zamiaru zabijania lub płoszenia ptaków, czy też niszczenia lub uszkadzania ich gniazd lub jaj, to zdaniem sądu odsyłającego konieczne jest ustalenie, czy art. 9 dyrektywy ptasiej pozwala na odstępstwa od zakazów przewidzianych w art. 5 lit. a), b) i d) tej dyrektywy.

28 Wreszcie w czwartej kolejności sąd odsyłający uważa, że okoliczność, iż przyznanie odstępstwa nie jest możliwe lub podlega nadmiernie rygorystycznym warunkom, może być – ze względu na nieproporcjonalny charakter – niezgodne z wolnością prowadzenia działalności gospodarczej i z podstawowym prawem własności ustanowionymi w art. 16 i 17 Karty, wobec czego powstaje ewentualnie problem zgodności dyrektywy ptasiej z traktatami i ważności tej dyrektywy.

29 W tych okolicznościach Riigikohus (sąd najwyższy, Estonia) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy wykładni art. 5 lit. a), b) i d) [dyrektywy ptasiej] można dokonywać w ten sposób, że przewidziane tam zakazy obowiązują wyłącznie w zakresie, jaki jest niezbędny w celu zachowania populacji odnośnych gatunków na poziomie, który odpowiada w szczególności wymogom ekologicznym, naukowym i kulturowym w rozumieniu art. 2 tej dyrektywy, mając na uwadze wymogi ekonomiczne i rekreacyjne, jeżeli zabijanie lub płoszenie ptaków czy też niszczenie lub uszkadzanie ich gniazd lub jaj nie jest celem podejmowanego działania?

2) Czy wykładni art. 5 lit. a), b) i d) [dyrektywy ptasiej] w związku z art. 2 tej dyrektywy należy dokonywać w ten sposób, że zabronione w myśl tych przepisów działania w okresie lęgowym mają charakter umyślny między innymi wówczas, gdy na podstawie danych naukowych i obserwacji poszczególnych ptaków można wyjść z założenia, że w lesie, który ma zostać całkowicie wycięty (rębnia zupełna), ma gniazda około dziesięciu par ptaków na hektar, przy czym nie stwierdzono, że na obszarze wycinki mają gniazda osobniki o niewłaściwym stanie ochrony?

3) Czy wykładni art. 5 lit. a), b) i d) [dyrektywy ptasiej] w związku z art. 2 tej dyrektywy należy dokonywać w ten sposób, że zabronione w myśl tych przepisów działania w okresie lęgowym mają charakter umyślny między innymi wówczas, gdy na podstawie danych naukowych i obserwacji poszczególnych ptaków można wyjść z założenia, że w lesie, w którym ma zostać

wycięta jedynie część drzew (rębnia częściowa), ma gniazda około dziesięciu par ptaków na hektar, przy czym nie ma podstaw, by założyć, że na obszarze wycinki mają gniazda osobniki o niewłaściwym stanie ochrony?

4) Czy wykładni art. 9 ust. 1 lit. a) tiret trzecie [dyrektywy ptasiej] w związku z art. 2 tej dyrektywy można dokonywać w ten sposób, że są z nim zgodne przepisy państwa członkowskiego, które pozwalają na odstępstwa od zakazów przewidzianych w art. 5 lit. a), b) i d) tej dyrektywy, aby umożliwić rębnię zupełną w okresie lęgowym i wychowu młodych w celu zapobiegania poważnym szkodom w odniesieniu do lasu jako przedmiotu prawa własności?

5) Czy wykładni art. 9 ust. 1 lit. a) tiret trzecie [dyrektywy ptasiej] w związku z art. 2 tej dyrektywy można dokonywać w ten sposób, że są z nim zgodne przepisy państwa członkowskiego, które pozwalają na odstępstwa od zakazów przewidzianych w art. 5 lit. a), b) i d) tej dyrektywy, aby umożliwić rębnię częściową w okresie lęgu ptaków i wychowu młodych w celu zapobiegania poważnym szkodom w odniesieniu do lasu jako przedmiotu prawa własności?

6) Jeżeli [dyrektywa ptasia] nie pozwala na rębnię zupełną w okresie lęgowym i wychowu młodych w celu zapobiegania poważnym szkodom w odniesieniu do lasu jako przedmiotu prawa własności, czy takie uregulowanie jest zgodne z art. 16 i 17 [Karty] i czy obowiązuje ono nawet wówczas, gdy wycinka nie oddziałuje niekorzystnie na żadne gatunki ptactwa o niewłaściwym stanie ochrony?

7) Jeżeli [dyrektywa ptasia] nie pozwala na rębnię częściową w okresie lęgowym i wychowu młodych w celu zapobiegania poważnym szkodom w odniesieniu do lasu jako przedmiotu prawa własności, czy takie uregulowanie jest zgodne z art. 16 i 17 [Karty] i czy obowiązuje ono nawet wówczas, gdy wycinka nie oddziałuje niekorzystnie na żadne gatunki ptactwa o niewłaściwym stanie ochrony?”.

W przedmiocie dopuszczalności wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

30 Voore Mets i Lemeks Põlva uważają, że wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym jest niedopuszczalny. Ich zdaniem na wszystkie zadane pytania udzielono już w istocie odpowiedzi w opinii rzecznik generalnej J. Kokott w sprawach połączonych Föreningen Skydda Skogen (C-473/19 i C-474/19, EU:C:2020:699), a z wyroku z dnia 4 marca 2021 r., Föreningen Skydda Skogen (C-473/19 i C-474/19, EU:C:2021:166) w żaden sposób nie wynika, by pojęcie „umyślności”, o którym mowa w art. 5 dyrektywy ptasiej, należało interpretować w ten sam sposób, co pojęcie zawarte w art. 12 dyrektywy siedliskowej. Ponadto brak trudności natury prawnej wymagającej dokonania przez Trybunał wykładni może potwierdzić okoliczność, że żadne inne państwo członkowskie poza Republiką Estońską nie wstrzymuje na podstawie przepisów transponujących dyrektywę ptasią wycinki w okresie wiosenno-letnim w komercyjnych i nieobjętych ochroną lasach celem zapewnienia ochrony ptaków. Voore Mets dodaje, że rozpoznanie sprawy przed Trybunałem spowoduje naruszenie rozsądnego terminu rozstrzygnięcia sporów w postępowaniu głównym.

31 W tym względzie należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem sądy krajowe mają jak najszersze uprawnienie do wystąpienia do Trybunału o wykładnię przepisów prawa Unii wymagających zastosowania przez owe sądy krajowe. Jedynie do sądu krajowego, przed którym zawisł spór i na którym spoczywa odpowiedzialność za wydanie orzeczenia, należy – przy uwzględnieniu okoliczności konkretnej sprawy – zarówno ocena, czy do wydania wyroku jest mu

niezbędne uzyskanie orzeczenia prejudycjalnego, jak i ocena znaczenia pytań, które zadaje on Trybunałowi. W konsekwencji, jeśli przedstawione pytania dotyczą wykładni lub ważności prawa Unii, Trybunał jest co do zasady zobowiązany do wydania orzeczenia. Z powyższego wynika, że pytania zadane przez sądy krajowe korzystają z domniemania posiadania znaczenia dla sprawy. Odmowa wydania przez Trybunał orzeczenia w przedmiocie pytania prejudycjalnego zadanego przez sąd krajowy jest możliwa tylko wtedy, gdy jest oczywiste, że wykładnia prawa Unii, o którą wniesiono, nie ma żadnego związku ze stanem faktycznym lub z przedmiotem postępowania głównego, gdy problem jest natury hipotetycznej bądź gdy Trybunał nie dysponuje informacjami w zakresie stanu faktycznego lub prawnego niezbędnymi do udzielenia użytecznej odpowiedzi na postawione mu pytanie (wyrok z dnia 9 września 2021 r., GE Auto Service Leasing, C-294/20, EU:C:2021:723, pkt 40 i przytoczone tam orzecznictwo).

32 Z powyższego wynika, że okoliczność, iż odpowiedź na pytania prejudycjalne można wywieść z opinii rzecznik generalnej J. Kokott w sprawach połączonych Föreningen Skydda Skogen (C-473/19 i C-474/19, EU:C:2020:699) i z wyroku z dnia 4 marca 2021 r., Föreningen Skydda Skogen (C-473/19 i C-474/19, EU:C:2021:166) i nie stwarza żadnej trudności prawnej, nawet jeśli zostanie wykazana, nie może prowadzić do niedopuszczalności wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym.

33 Z jednej strony bowiem, nawet w wypadku istnienia orzecznictwa Trybunału, w którym rozstrzygnięto rozpatrywaną kwestię prawną, sądy krajowe mają jak najszersze uprawnienie do wystąpienia do Trybunału, jeśli uważają to za stosowne, a okoliczność, że odnośne przepisy były już interpretowane przez Trybunał, nie powoduje, by Trybunał nie był właściwy w kwestii wydania nowego orzeczenia (zob. podobnie wyrok z dnia 6 października 2021 r., Consorzio Italian Management i Catania Multiservizi, C-561/19, EU:C:2021:799, pkt 37 i przytoczone tam orzecznictwo), a z drugiej strony, nic nie zakazuje sądowi krajowemu kierowania do Trybunału pytań prejudycjalnych, na które odpowiedź, zdaniem jednej ze stron w postępowaniu głównym, nie pozostawia żadnych racjonalnych wątpliwości (zob. podobnie wyrok z dnia 24 lutego 2022 r., Viva Telecom Bulgaria, C-257/20, EU:C:2022:125, pkt 42 i przytoczone tam orzecznictwo).

34 Z orzecznictwa przywołanego w pkt 31 niniejszego wyroku wynika również, że czas trwania sporu przed sądami krajowymi pozostaje bez wpływu na ocenę dopuszczalności wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożonego przez jeden z tych sądów na podstawie art. 267 TFUE.

35 Oceny tej nie podważa okoliczność, że zarówno sąd odsyłający, jak i Trybunał są zobowiązane do przestrzegania ogólnej zasady prawa, zgodnie z którą każdy ma prawo do rozpatrzenia jego sprawy w rozsądnym terminie, którą przejęto w art. 6 ust. 1 europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, podpisanej w Rzymie w dniu 4 listopada 1950 r. (zwanej dalej „EKPC”) oraz w art. 47 Karty.

36 Dokonana przez Europejski Trybunał Praw Człowieka wykładnia praw gwarantowanych w art. 6 ust. 1 EKPC stanowi bowiem próg minimalnej ochrony, który Trybunał musi wziąć pod uwagę przy dokonywaniu wykładni odpowiadających im praw powtórzonych w art. 47 Karty w świetle art. 52 ust. 3 tejże Karty (zob. podobnie wyrok z dnia 26 września 2024 r., Ordre des avocats du Barreau de Luxembourg, C-432/23, EU:C:2024:791, pkt 48 i przytoczone tam orzecznictwo).

37 Tymczasem z orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka wynika, że w celu ustalenia, czy czas trwania postępowania przed sądem krajowym stanowi naruszenie prawa przewidzianego art. 6 ust. 1 EKPC, postępowanie toczące się na podstawie art. 267 TFUE nie powinno być

uwzględniane. Zdaniem Europejskiego Trybunału Praw Człowieka uwzględnienie tego postępowania zagrażałoby systemowi ustanowionemu w tymże art. 267 TFUE i podważałoby cel wyznaczony w rzeczonym art. 267 (wyroki ETPC: z dnia 26 lutego 1998 r. w sprawie Pafitis i in. przeciwko Grecji, CE:ECHR:1998:0226JUD002032392, § 95; z dnia 30 września 2003 r. w sprawie Koua Poirrez przeciwko Francji, CE:ECHR:2003:0930JUD004089298, § 61).

38 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym jest zatem dopuszczalny.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

39 Na wstępie należy zauważyć, że w uwagach na piśmie Voore Mets zwraca się do Trybunału o udzielenie odpowiedzi na pytania, które różnią się od pytań zadanych przez sąd odsyłający.

40 W tym względzie należy przypomnieć, że zgodnie z art. 267 TFUE to sądy krajowe a nie strony postępowania wnoszą sprawę do Trybunału. Jedynie sądy krajowe są władne ustalić, jakie pytania mają być przedstawione Trybunałowi, zaś stronom nie przysługuje uprawnienie do dokonywania zmian w treści tych pytań (wyrok z dnia 6 października 2015 r., T-Mobile Czech Republic i Vodafone Czech Republic, C-508/14, EU:C:2015:657, pkt 28 i przytoczone tam orzecznictwo).

41 Z powyższego wynika, że udzielenie odpowiedzi na pytania sformułowane przez strony w postępowaniu głównym byłoby niezgodne z rolą powierzoną Trybunałowi w art. 267 TFUE. Co więcej, udzielenie odpowiedzi na te pytania byłoby niezgodne z obowiązkiem zapewnienia przez Trybunał rządom państw członkowskich oraz zainteresowanym stronom możliwości przedłożenia uwag zgodnie z art. 23 statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, skoro na mocy tego przepisu zainteresowanym stronom jedynie doręcza się postanowienia odsyłające (wyrok z dnia 6 października 2015 r., T-Mobile Czech Republic i Vodafone Czech Republic, C-508/14, EU:C:2015:657, pkt 29 i przytoczone tam orzecznictwo).

42 W konsekwencji nie ma potrzeby udzielenia odpowiedzi na pytania skierowane do Trybunału przez Voore Mets.

W przedmiocie pytania pierwszego

43 Poprzez pytanie pierwsze sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 5 lit. a), b) i d) dyrektywy ptasiej należy interpretować w ten sposób, że, jeżeli cel działalności człowieka jest inny niż chwytanie, zabijanie lub płoszenie ptaków lub niszczenie, czy też uszkadzania ich gniazd lub jaj, to zakazy przewidziane w tym przepisie mają zastosowanie jedynie w zakresie, jaki jest niezbędny w celu zachowania populacji odnośnych gatunków ptactwa na poziomie, który odpowiada w szczególności wymogom ekologicznym, naukowym i kulturowym w rozumieniu art. 2 tej dyrektywy, mając na uwadze wymogi ekonomiczne i rekreacyjne lub w celu dostosowania populacji tych gatunków do tego poziomu.

44 Artykuł 5 dyrektywy ptasiej wymaga od państw członkowskich, bez uszczerbku dla art. 7 i 9 tej dyrektywy, podjęcia środków niezbędnych w celu ustanowienia powszechnego systemu ochrony dla wszystkich gatunków ptactwa określonych w art. 1 wspomnianej dyrektywy. Zgodnie z art. 5 lit. a), b) i d) owej dyrektywy system ten obejmuje w szczególności, po pierwsze, zakaz „umyślnego zabijania lub chwytania jakimikolwiek metodami”, po drugie, „umyślnego niszczenia

lub uszkadzania ich gniazd i jaj lub usuwania ich gniazd", a po trzecie, „umyślnego płoszenia tych ptaków, szczególnie w okresie lęgowym i wychowu młodych, jeśli mogłoby to mieć znaczenie w odniesieniu do celów niniejszej dyrektywy".

45 W pierwszej kolejności zarówno z brzmienia art. 5 dyrektywy ptasiej w związku z art. 1 ust. 1 tej dyrektywy, jak i z kontekstu, w który wpisuje się ów art. 5, a także z przedmiotu i celu tej dyrektywy wynika, iż zakazy przewidziane w tym ostatnim artykule mają zastosowanie do wszystkich gatunków dzikiego ptactwa występujących naturalnie na europejskim terytorium państw członkowskich, do którego stosuje się traktat, przy czym stosowanie tych zakazów nie jest zatem ograniczone do niektórych konkretnych gatunków ptactwa, gatunków zagrożonych na określonym poziomie lub gatunków, których populacja wykazuje tendencję do długotrwałego spadku (zob. podobnie wyrok z dnia 4 marca 2021 r., Föreningen Skydda Skogen, C-473/19 i C-474/19, EU:C:2021:166, pkt 36, 37, 45).

46 W drugiej kolejności w odniesieniu do przesłanki dotyczącej umyślnego charakteru figurującej w art. 5 lit. a), b) i d) dyrektywy ptasiej należy zauważyć, że przy dokonywaniu wykładni art. 12 ust. 1 lit. a)–c) dyrektywy siedliskowej, który przewiduje zakazy analogiczne do zakazów, o których mowa w rzeczonym art. 5 lit. a), b) i d) dyrektywy ptasiej, Trybunał orzekł, że aby przesłanka ta została spełniona, należy wykazać, że podmiot, który wydał akt, pozwalał na chwytanie lub zabijanie okazu chronionego gatunku zwierząt, niepokojenia tych gatunków lub niszczenie jaj, lub przynajmniej godził się na możliwość takiego chwytania, zabijania, niepokojenia lub niszczenia (zob. podobnie wyrok z dnia 4 marca 2021 r., Föreningen Skydda Skogen, C-473/19 i C-474/19, EU:C:2021:166, pkt 51 i przytoczone tam orzecznictwo).

47 Otóż należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem z uwagi na wymogi jedności i spójności porządku prawnego Unii pojęcia używane w aktach przyjętych w ramach tej samej dziedziny muszą mieć to samo znaczenie (wyrok z dnia 21 marca 2024 r., Marvesa Rotterdam, C-7/23, EU:C:2024:257, pkt 35 i przytoczone tam orzecznictwo). Zatem z uwagi na podobieństwo z jednej strony brzmienia art. 12 dyrektywy siedliskowej i art. 5 dyrektywy ptasiej, a z drugiej strony miejsca, jakie artykuły te zajmują w kontekstach odnośnych uregulowań prawnych, zawarte w rzeczonym art. 5 pojęcie „umyślności" wymaga takiej samej wykładni jak wykładnia tego pojęcia przyjęta przez Trybunał w ramach art. 12 dyrektywy siedliskowej.

48 Ponadto należy uwzględnić to, że wykładnia pojęcia „umyślności" w rozumieniu określonym w pkt 46 niniejszego wyroku wynika z wyroków: z dnia 30 stycznia 2002 r., Komisja/Grecja (C-103/00, EU:C:2002:60, pkt 34–36) i z dnia 18 maja 2006 r., Komisja/Hiszpania (C-221/04, EU:C:2006:329, pkt 71). Na tej podstawie można zatem wyprowadzić wniosek, że gdy przyjął on w 2009 r. dyrektywę ptasią, prawodawca Unii, rezygnując z wprowadzenia wyjaśnień dotyczących przesłanki dotyczącej umyślnego charakteru zawartej w art. 5 tej dyrektywy w szczególności w celu wyłączenia z zakresu jej stosowania działań, których celem nie jest chwytanie, zabijanie lub płoszenie ptaków, lub niszczenie, czy też uszkadzanie ich gniazd lub jaj, zamierzał nadać tej przesłance takie samo znaczenie, jakie ma ona w kontekście art. 12 dyrektywy siedliskowej.

49 Z powyższego wynika, że zakazy przewidziane w art. 5 lit. a), b) i d) dyrektywy ptasiej mają zastosowanie nie tylko do działalności człowieka, której celem jest chwytanie, zabijanie i płoszenie ptaków lub niszczenie, czy też uszkadzanie ich gniazd lub jaj, lecz także do działalności człowieka, która, nie mając w sposób oczywisty takiego celu, obejmuje godzenie się na możliwość takiego chwytania, zabijania, płoszenia, niszczenia lub uszkadzania.

50 Co się tyczy w trzeciej kolejności kwestii, czy, jeżeli przedmiot działalności człowieka jest w sposób oczywisty inny niż chwytanie, zabijanie i płoszenie ptaków lub niszczenie, czy też uszkadzanie ich gniazd lub jaj, to zakazy przewidziane w art. 5 lit. a), b) i d) dyrektywy ptasiej mają zastosowanie jedynie w zakresie, jaki jest niezbędny w celu zachowania populacji danych gatunków ptactwa na poziomie, który odpowiada w szczególności wymogom ekologicznym, naukowym i kulturowym w rozumieniu art. 2 tej dyrektywy, mając na uwadze wymogi ekonomiczne i rekreacyjne lub w celu dostosowania populacji tych gatunków do tego poziomu, należy stwierdzić, że jedynie w art. 5 lit. d) wspomnianej dyrektywy przewidziano, że zakaz, o którym w nim mowa, a mianowicie zakaz umyślnego płoszenia ptaków, szczególnie w okresie lęgowym i wychowu młodych, ma zastosowanie, „jeśli mogłoby to mieć znaczenie w odniesieniu do celów [dyrektywy ptasiej]”.

51 W odniesieniu do zakresu tej przesłanki należy przypomnieć, że celem dyrektywy ptasiej, jak wynika z art. 1 tej dyrektywy w związku z jej motywami 3, 5, 7 i 8, jest ochrona wszystkich gatunków dzikiego ptactwa występujących naturalnie na europejskim terytorium państw członkowskich, do którego stosuje się traktat, gospodarowanie tymi gatunkami i ich kontrolowanie w celu zapewnienia ich ochrony jako dziedzictwa narodów Europy, co wiąże się z długoterminową ochroną poprzez zachowanie lub odtworzenie wystarczającej różnorodności i obszaru naturalnych siedlisk. Ze względu na ów cel w dyrektywie tej zobowiązano państwa członkowskie, na podstawie jej art. 2 w związku z jej motywem 10, do podjęcia wszelkich niezbędnych środków w celu zachowania populacji tych gatunków ptactwa na poziomie, który odpowiada w szczególności wymogom ekologicznym, naukowym i kulturowym, mając na uwadze wymogi ekonomiczne i rekreacyjne lub w celu dostosowania populacji tych gatunków do tego poziomu, tak aby można było uznać go za zadowalający. Zatem zawarte w art. 5 lit. d) wspomnianej dyrektywy sformułowanie „jeśli mogłoby to mieć znaczenie w odniesieniu do celów [dyrektywy ptasiej]” trzeba ze względu na owe przepisy interpretować w ten sposób, że należy zakazać płoszenia w szczególności w okresie lęgowym i wychowu młodych, jeśli mogłoby to istotnie oddziaływać na cel zachowania populacji wspomnianych gatunków ptactwa na zadowalającym poziomie lub dostosowania populacji tych gatunków do tego poziomu.

52 Natomiast w art. 5 lit. a) i b) dyrektywy ptasiej nie przewidziano przesłanki analogicznej do przesłanki zawartej w tym sformułowaniu art. 5 lit. d) tej dyrektywy.

53 W związku z tym, wobec braku w art. 5 lit. a) i b) dyrektywy ptasiej przesłanki analogicznej do przesłanki figurującej w art. 5 lit. d) tej dyrektywy i uwzględniając rozważania zawarte w pkt 46–49 niniejszego wyroku, należy uznać, że stosowanie zakazów wymienionych w tym art. 5 lit. a) i b) nie jest uzależnione od takiej przesłanki, niezależnie od tego, czy celem odnośnej działalności człowieka jest chwytanie lub zabijanie ptaków, lub niszczenie, czy też uszkadzanie ich gniazd lub jaj.

54 W konsekwencji w odróżnieniu od art. 5 lit. d) dyrektywy ptasiej, art. 5 lit. a) i b) tej dyrektywy nie wyłącza ze swego zakresu stosowania działalności człowieka niepowodującej ryzyka istotnego oddziaływania na cel zachowania populacji gatunków ptactwa na zadowalającym poziomie lub jej dostosowania do tego poziomu, w związku z czym badanie wpływu działalności człowieka na poziom populacji danych gatunków ptactwa nie ma znaczenia do celów stosowania zakazów przewidzianych w tym ostatnim przepisie.

55 Takie badanie ma natomiast znaczenie w ramach odstępstw od tych zakazów, przyjętych na podstawie art. 9 dyrektywy ptasiej (zob. analogicznie wyrok z dnia 4 marca 2021 r., Föreningen Skydda Skogen, C-473/19 i C-474/19, EU:C:2021:166, pkt 58).

56 W ramach badania tych odstępstw należy bowiem – szczególnie w celu sprawdzenia proporcjonalności wnioskowanego odstępstwa – dokonać oceny zarówno wpływu rozpatrywanej działalności na poziom populacji danych gatunków ptactwa, jak i konieczności tej działalności, a także alternatywnych rozwiązań pozwalających zrealizować cel przywołany na poparcie wspomnianego odstępstwa (zob. analogicznie wyrok z dnia 4 marca 2021 r., Föreningen Skydda Skogen, C-473/19 i C-474/19, EU:C:2021:166, pkt 59).

57 W świetle całości powyższych rozważań na pytanie pierwsze należy odpowiedzieć, że art. 5 lit. a), b) i d) dyrektywy ptasiej należy interpretować w ten sposób, iż ma zastosowanie jedynie zakaz przewidziany w tym art. 5 lit. d), jeśli jest on konieczny dla zapobieżenia płoszeniu, które mogłoby istotnie oddziaływać na określony w art. 2 tej dyrektywy cel zachowania populacji wszystkich gatunków dzikiego ptactwa występujących naturalnie na europejskim terytorium państw członkowskich, do którego stosuje się traktaty, na poziomie, który odpowiada w szczególności wymogom ekologicznym, naukowym i kulturowym, mając na uwadze wymogi ekonomiczne i rekreacyjne, lub na cel dostosowania populacji tych gatunków do tego poziomu. Natomiast stosowanie zakazów wymienionych w art. 5 lit. a) i b) wspomnianej dyrektywy nie jest uzależnione od takiej przesłanki, nawet w przypadku gdy cel danej działalności człowieka jest inny niż chwytanie lub zabijanie ptaków lub niszczenie, czy też uszkadzanie ich gniazd lub jaj.

W przedmiocie pytań drugiego i trzeciego

58 Poprzez pytania drugie i trzecie, które należy rozpatrzyć łącznie, sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 5 lit. a), b) i d) dyrektywy ptasiej należy interpretować w ten sposób, że – gdy na podstawie danych naukowych i obserwacji poszczególnych ptaków można wyjść z założenia, iż w lesie, który ma zostać całkowicie wycięty (rębnia zupełna) lub w którym ma zostać wycięta jedynie część drzew (rębnia częściowa), ma gniazda około dziesięciu par ptaków na hektar, przy czym nie stwierdzono, że na obszarze wycinki mają gniazda osobniki o niewłaściwym stanie ochrony – dokonywanie takich wycinek w okresie lęgowym i wychowu młodych jest objęte zakazami przewidzianymi w tym przepisie.

59 W pierwszej kolejności, co się tyczy okoliczności, że na podstawie danych naukowych i obserwacji poszczególnych rozpatrywanych ptaków nie można stwierdzić na odnośnych działkach występowania gatunków ptactwa o niewłaściwym stanie ochrony, należy przypomnieć, iż, jak wynika z pkt 45 niniejszego wyroku, zakres stosowania art. 5 dyrektywy ptasiej nie jest ograniczony jedynie do gatunków ptactwa o takim stanie ochrony.

60 W drugiej kolejności, jeżeli stwierdzono, że w lesie do wycinki trwał lęg około dziesięciu par ptaków na hektar, okoliczność wykonania w nim rębni zupełnej i rębni częściowej w okresie lęgowym i wychowu młodych oznacza godzenie się na możliwość, by ptaki były zabijane lub płoszone w tym okresie lub by ich gniazda, czy też jaja były niszczone lub uszkadzane. I tak, zgodnie z ustaleniami zawartymi w pkt 46–56 niniejszego wyroku, działania mające na celu wykonanie takich rębni są objęte w każdym razie takimi zakazami przewidzianymi w art. 5 lit. a) i b) dyrektywy ptasiej i – jeśli płoszenie, z którym działania te są związane, mogłoby istotnie oddziaływać na cel zachowania populacji danych gatunków ptactwa na zadowalającym poziomie lub dostosowania populacji tych gatunków do tego poziomu – zakazem przewidzianym w art. 5 lit. d) tej dyrektywy.

61 W trzeciej kolejności zgodnie z zasadą ostrożności ustanowioną w art. 191 ust. 2 TFUE nie wydaje się nieuzasadnione oparcie stwierdzenia, że trwał lęg pewnej liczby par ptaków na hektar, na danych naukowych i obserwacjach poszczególnych ptaków, a w szczególności, jak w niniejszym przypadku, na rodzaju i wieku lasu oraz na zaobserwowaniu kilku osobników podczas kontroli danych działek.

62 W świetle całości powyższych rozważań na pytania drugie i trzecie należy odpowiedzieć, że art. 5 lit. a), b) i d) dyrektywy ptasiej należy interpretować w ten sposób, że – gdy na podstawie danych naukowych i obserwacji poszczególnych ptaków można wyjść z założenia, iż w lesie, który ma zostać całkowicie wycięty (rębnia zupełna) lub w którym ma zostać wycięta jedynie część drzew (rębnia częściowa), ma gniazda około dziesięciu par ptaków na hektar, przy czym nie stwierdzono, że na obszarze wycinki mają gniazda osobniki o niewłaściwym stanie ochrony – dokonywanie takich wycinek w okresie lęgowym i wychowu młodych jest objęte zakazami przewidzianymi w art. 5 lit. a) i b) tej dyrektywy i – jeśli płoszenie, z którym działania te są związane, mogłoby istotnie oddziaływać na cel zachowania populacji danych gatunków ptactwa na zadowalającym poziomie lub na cel dostosowania populacji tych gatunków do tego poziomu – zakazem przewidzianym w art. 5 lit. d) wspomnianej dyrektywy.

W przedmiocie pytań od czwartego do siódmego

63 Poprzez pytania od czwartego do siódmego, które należy rozpatrzyć łącznie, sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 9 ust. 1 lit. a) tiret trzecie dyrektywy ptasiej w związku z art. 2 tej dyrektywy należy interpretować w ten sposób, że nie stoi on na przeszkodzie uregulowaniom państwa członkowskiego, które pozwalają na odstępstwa od zakazów przewidzianych w art. 5 lit. a), b) i d) wspomnianej dyrektywy, aby umożliwić rębnię zupełną lub częściową w okresie lęgowym i wychowu młodych w celu zapobiegania poważnym szkodom w odniesieniu do lasu jako przedmiotu prawa własności, a w przeciwnym razie, czy dyrektywa ta jest zgodna z art. 16 i 17 Karty.

64 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem zadaniem Trybunału nie jest formułowanie opinii doradczych w przedmiocie zagadnień ogólnych lub hipotetycznych [wyrok z dnia 20 października 2022 r., Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Wydalenie ofiary handlu ludźmi), C-66/21, EU:C:2022:809, pkt 82 i przytoczone tam orzecznictwo].

65 W tym zakresie art. 9 ust. 1 lit. a) tiret trzecie dyrektywy ptasiej pozwala państwom członkowskim na odstępstwa od zakazów przewidzianych w art. 5 tej dyrektywy, w szczególności w celu zapobieżenia poważnym szkodom w odniesieniu do lasów.

66 Ponadto wydaje się, że takie odstępstwo można przyznać w prawie estońskim w formie zezwolenia urzędu ds. środowiska zgodnie z § 55 ust. 3–5[1] LKS.

67 Tymczasem w niniejszym przypadku z wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym nie wynika, by skarżące w postępowaniu głównym zwróciły się do estońskich organów o umożliwienie im odstąpienia od zakazów przewidzianych w art. 5 lit. a), b) i d) dyrektywy ptasiej, poprzez udzielenie im zezwoleń w rozumieniu § 55 ust. 3–5[1] LKS. Ponadto w szczególności w odniesieniu do Lemeks Põlva z postanowienia odsyłającego wynika, że w postępowaniu odwoławczym stwierdzono, iż nie powołała się ona na istnienie jednego z powodów uzasadniających odstępstwo przewidzianych w tym przepisie.

68 Skoro zatem pytania od czwartego do siódmego mają charakter hipotetyczny, są one niedopuszczalne.

W przedmiocie kosztów

69 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (piąta izba) orzeka, co następuje:

1) Artykuł 5 lit. a), b) i d) dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa

należy interpretować w ten sposób, że:

ma zastosowanie jedynie zakaz przewidziany w tym art. 5 lit. d), jeśli jest on konieczny w celu zapobieżenia płoszeniu, które mogłoby istotnie oddziaływać na określony w art. 2 tej dyrektywy cel zachowania populacji wszystkich gatunków dzikiego ptactwa występujących naturalnie na europejskim terytorium państw członkowskich, do którego stosuje się traktaty, na poziomie, który odpowiada w szczególności wymogom ekologicznym, naukowym i kulturowym, mając na uwadze wymogi ekonomiczne i rekreacyjne, lub na cel dostosowania populacji tych gatunków do tego poziomu. Natomiast stosowanie zakazów wymienionych w art. 5 lit. a) i b) wspomnianej dyrektywy nie jest uzależnione od takiej przesłanki, nawet w przypadku gdy cel danej działalności człowieka jest inny niż chwytanie lub zabijanie ptaków lub niszczenie, czy też uszkadzanie ich gniazd lub jaj.

2) Artykuł 5 lit. a), b) i d) dyrektywy 2009/147

należy interpretować w ten sposób, że:

gdy na podstawie danych naukowych i obserwacji poszczególnych ptaków można wyjść z założenia, iż w lesie, który ma zostać całkowicie wycięty (rębnia zupełna) lub w którym ma zostać wycięta jedynie część drzew (rębnia częściowa), ma gniazda około dziesięciu par ptaków na hektar, przy czym nie stwierdzono, że na obszarze wycinki mają gniazda osobniki o niewłaściwym stanie ochrony, dokonywanie takich wycinek w okresie lęgowym i wychowu młodych jest objęte zakazami przewidzianymi w art. 5 lit. a) i b) tej dyrektywy oraz – jeśli płoszenie, z którym działania te są związane, mogłoby istotnie oddziaływać na cel zachowania populacji danych gatunków ptactwa na zadowalającym poziomie lub na cel dostosowania populacji tych gatunków do tego poziomu – zakazem przewidzianym w art. 5 lit. d) wspomnianej dyrektywy.

Podpisy